

Kulturhistorisk rapport

Udgravning Ny Kærvej, Støvring

Udgravning med tre 3-skibede langhuse, gruber og kogestensgruber fra yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder.

J.nr. ÅHM 6829

Maj-juni 2019

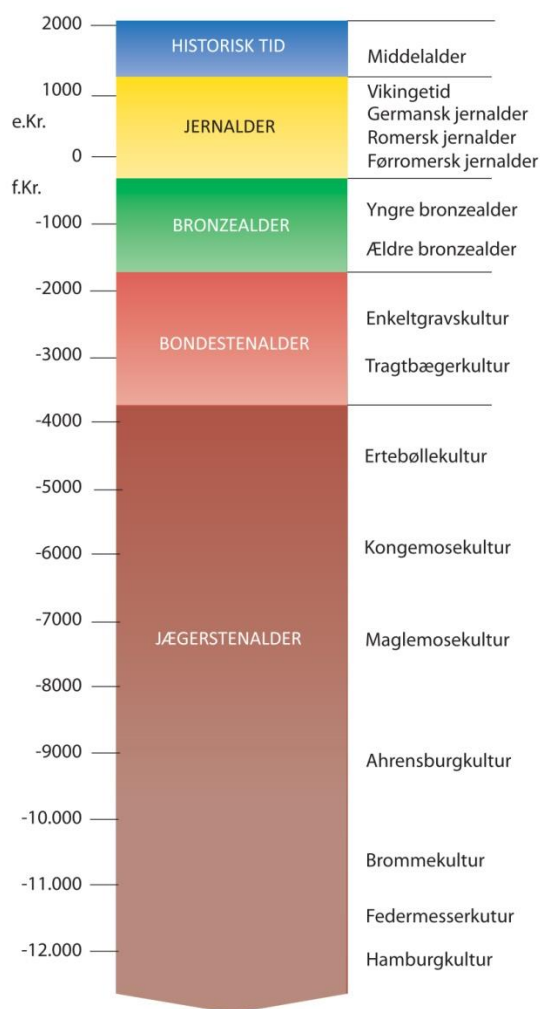
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	8

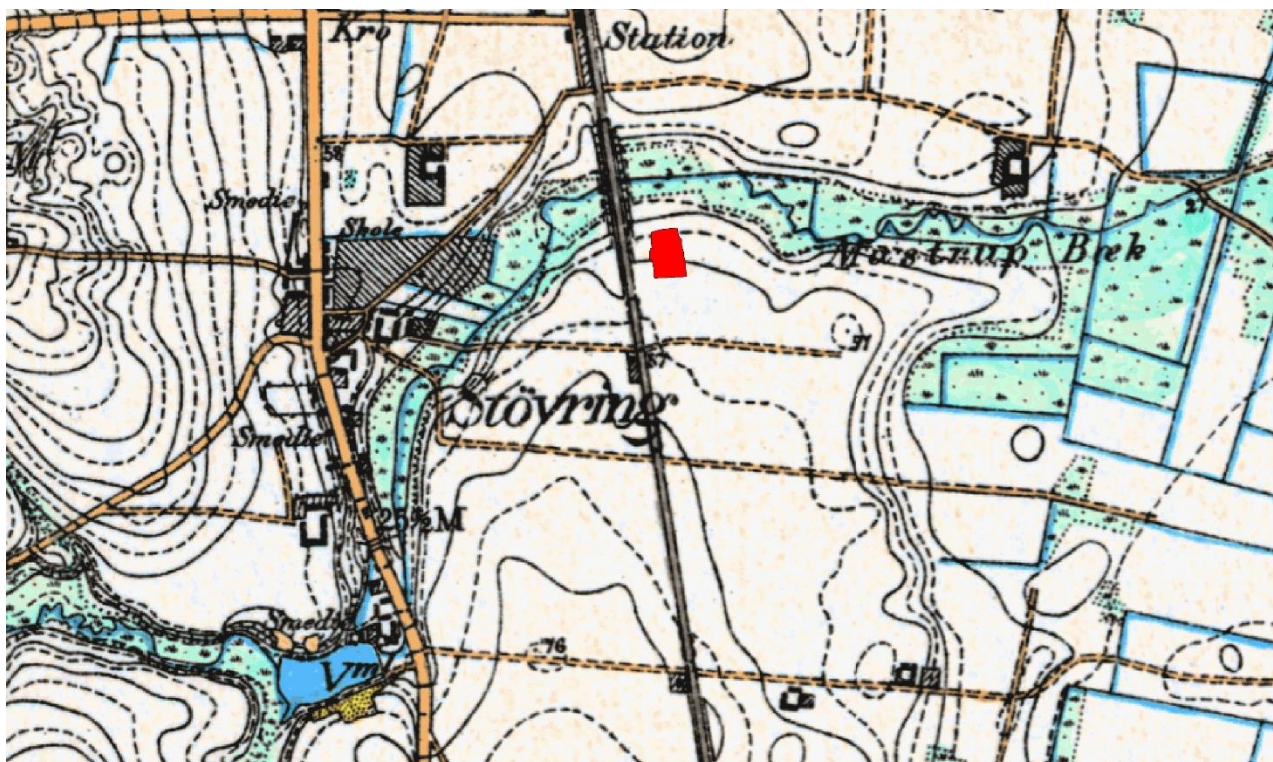
Indledning

Udgravningen ved Ny Kærvej ligger umiddelbart øst for jernbanen og dermed i den østlige del af Støvring, hvor byen er blevet kraftigt udvidet med villakvarterer de sidste par år. Dermed tilføjer udgravningen sig til en række udgravninger i området, hvor man har fundet omfattende bebyggelsesspor fra yngre stenalder og frem til yngre jernalder. Undersøgelsen ved Ny Kærvej afslørede da også flere huse fra ældre jernalder (ca. 500 f.Kr. – 200 e.Kr.), som dermed bidrager til det samlede billede af bebyggelsesudviklingen i og omkring Støvring.

Undersøgelsens baggrund

I foråret 2017 kontaktede Rebild Kommune Nordjyllands Historiske Museum angående et areal lige øst for jernbanen i det østlige Støvring, da der skulle udlægges et vejforløb. På samme areal er der tidligere fundet et depot fra bronzealderen og en grav fra jernalderen, derfor vurderede museet, at der kunne være yderligere fortidsminder i området. Der blev efterfølgende igangsat en forundersøgelse, som kom til at foregå i flere etaper, hvoraf den første etape startede i sensommeren 2017.

Under forundersøgelsen blev der fundet stolpespor fra mindst to huse samt kogestensgruber og gruber i den nordlige del af vejtracéet, og dette areal blev derfor indstillet til udgravning.

Figur 1. Historisk kort over området ved Støvring fra slutningen af 1800-tallet. Det udgravede område er markeret med rødt.

Lokalområdet i oldtiden

Udgravningen ved Ny Kærvej ligger på kanten af et bakkeplateau, som hælder ned mod Mastrup Bæk, der ligger cirka 70 meter nord for undersøgelsesområdet. Mastrup Bæk, der løber øst-vest, støder til Lindeneborg Å omkring to kilometer længere mod øst. På begge sider langs med Lindeneborg Å er der udstrakte engområder, som i dag er dræned, men i oldtiden har disse områder været mere fugtige. Dermed har området været afgrænset af disse vådområder mod øst, og af Mastrup Bæk og dennes ådal mod nord.

Bakkeplateauet forsætter mod vest, hvorefter landskabet stiger yderligere.

Da Støvring de sidste par er blevet udvidet mod øst, er der også lavet indtil flere arkæologiske undersøgelser i området. Disse har vist, at landskabet øst for Støvring har været beboet igennem det meste af forhistorien fra yngre stenalder og frem til yngre jernalder. Den moderne by Støvring er forholdsvis ny, og bestod før jernbanen blev bygget af nogle enkelte gårde, en vandmølle og en kro. Først med jernbanens ankomst i 1869 begyndte Støvring for alvor at vokse med stationsbygning, kirke og købmandsgård.

Undersøgelsens resultater

Den arkæologiske undersøgelse afslørede tre 3-skibede huse fra den sene del af yngre romersk jernalder frem til begyndelsen af germansk jernalder (ca. 300 - 600 e.Kr.) samt en større mængde gruber og kogestensgruber og indtil flere løse stolpehuller.

To af de 3-skibede huse bestod af fire sæt tagbærende stolper, men havde ikke spor efter yderligere konstruktioner så som indgange eller skillevægge (A227 og A376).

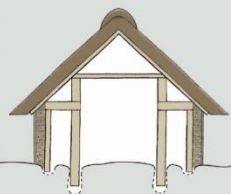
Begge huse var orienteret øst-vest og var omkring 10 meter lange og 2-2,5 meter brede. Dette er dog størrelsen på de tagbærende stolper, som har stået inde i huset, mens vægforløbet formodes at have været 1-1,5 meter ude fra de tagbærende stolper. Dermed har husene haft en total størrelse på 12-13 meter i længden og 4-5 meter i bredden.

Nordjyllands
Historiske Museum

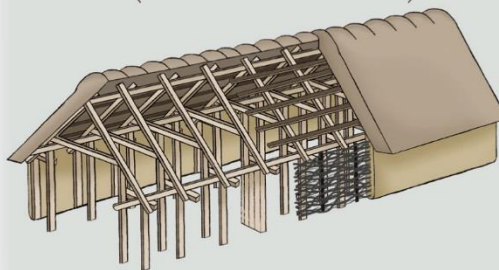
Det treskibede hus

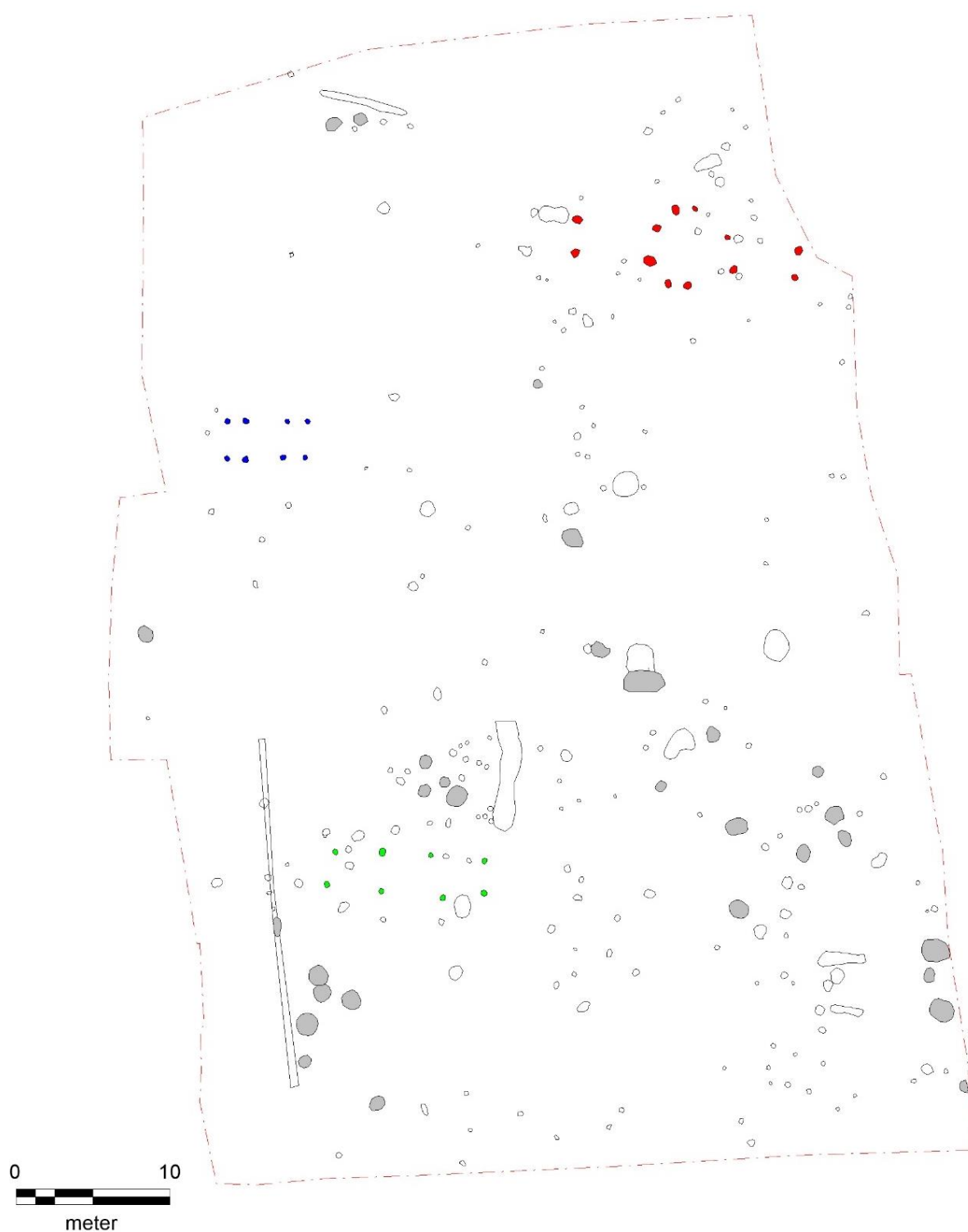
I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.

Husene har haft stolper til ydervægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejds- og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).

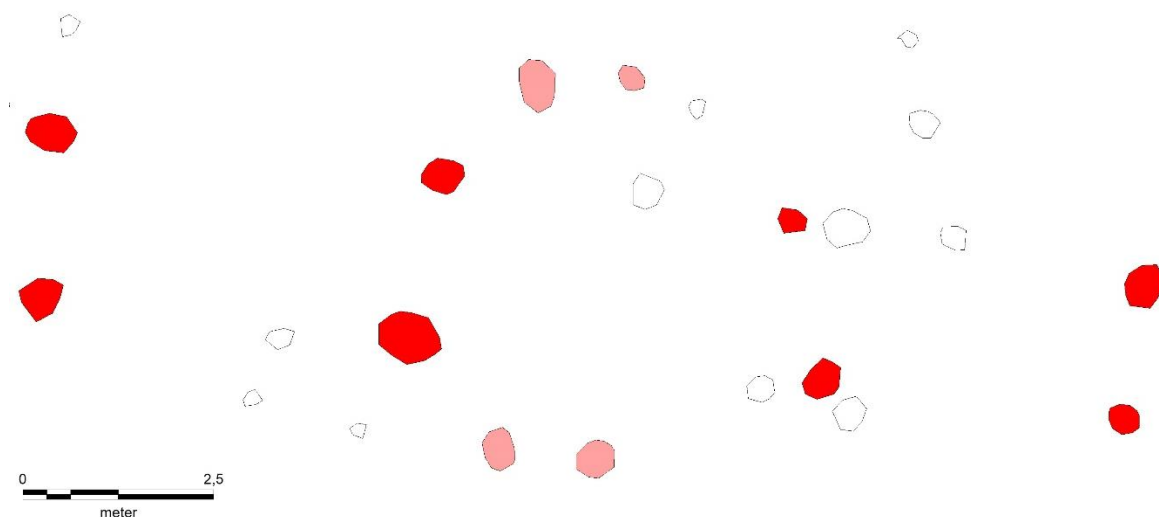

Figur 2. Plan over udgravningen med hus A227 (grøn), hus A376 (blå), hus A377 (rød) og kogestensgruber (grå). De øvrige anlæg er markeret med sort streg og feltgrænsen med rød stiplede linie.

Det tredje hus (A377), som man fandt under udgravningen, var større end de to øvrige huse, og havde også stolper fra indgangene bevaret.

Dette hus var 14,5 meter langt og 5 meter bredt. Det bestod også af fire sæt tagbærende stolper, men derudover, var der også indgangsstolper centralt på begge sider af huset (fig. 3). Stolperne stod cirka 1 meter ude fra de tagbærende stolper, og må formodes at have stået omtrent i husets vægforløb.

Figur 3. Plantegning af hus A377 hvor de tagbærende stolper er markeret med mørk og indgangsstolperne med lys rød.

Hus A377 repræsenterer en hustype, som er typisk yngre romersk jernalder (ca. 160 – 400 e.Kr.). I mere velbevarede huse af denne type kan man også finde ildsteder, typisk i vestenden, og i meget velbevarede

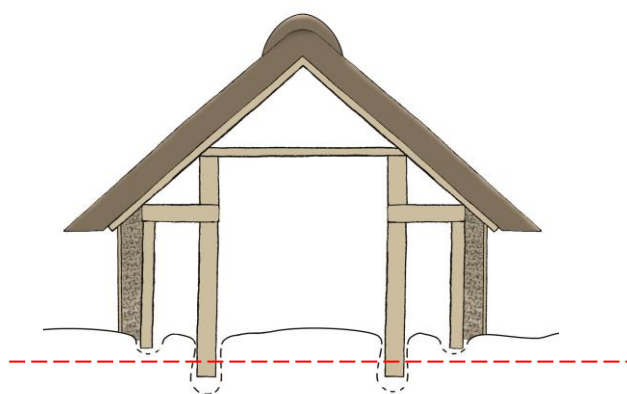

Fig. 4. Tværsnit af et treskibet langhus. Det, der var bevaret af husene på udgravningen, svarer til det, der vises under den røde stiplede linje (©Odense Bys Museer).

hustomter har man endda fundet båseskallerum, hvor dyrene i stalden har stået, og dette har oftest været i østenden af huset.

De to mindre huse (A227 og A376) kan indtil videre ikke dateres nærmere end til ældre jernalder, mens det større hus med indgangsstolper (A377) formentlig skal dateres til ældre romersk jernalder (ca. 0-200 e.Kr.). Hus A376 er sandsynligvis et udhus til enten hus A377 eller A227.

Udover de tre huse blev der også fundet en stor mængde gruber og kogestensgruber. Begge typer findes ofte i forbindelse med bopladser og bebyggelse fra hele forhistorien. Gruber er generelt gravede huller, som kan have været benyttet i forbindelse med råstofudvinding af for eksempel ler.

Ofte er disse huller senere blevet anvendt til alle typer affald, som forekommer i forbindelse med bopladser. Kogestensgruber er derimod blevet gravet med henblik på at lave bål. Det kan være i forbindelse med madlavning, hvor man har gravet et hul, som man har fyldt med sten, der er blevet varmet op med et bål. Efterfølgende er bålet blevet fjernet, og de varme sten har fungeret som en slags ovn, hvor man for eksempel kunne lave mad. Disse gruber er efter brug blevet dækket til eller brugt som affaldshuller, men de kan genkendes ved tilstedeværelsen af brændte sten og ofte forkullet materiale.

Figur 5. Profilfoto af kogestensgrube A211 set fra øst. I bunden af gruben ses et mørkt, næsten sort lag som repræsenterer brændt materiale (foto: Nordjyllands Historiske Museum).

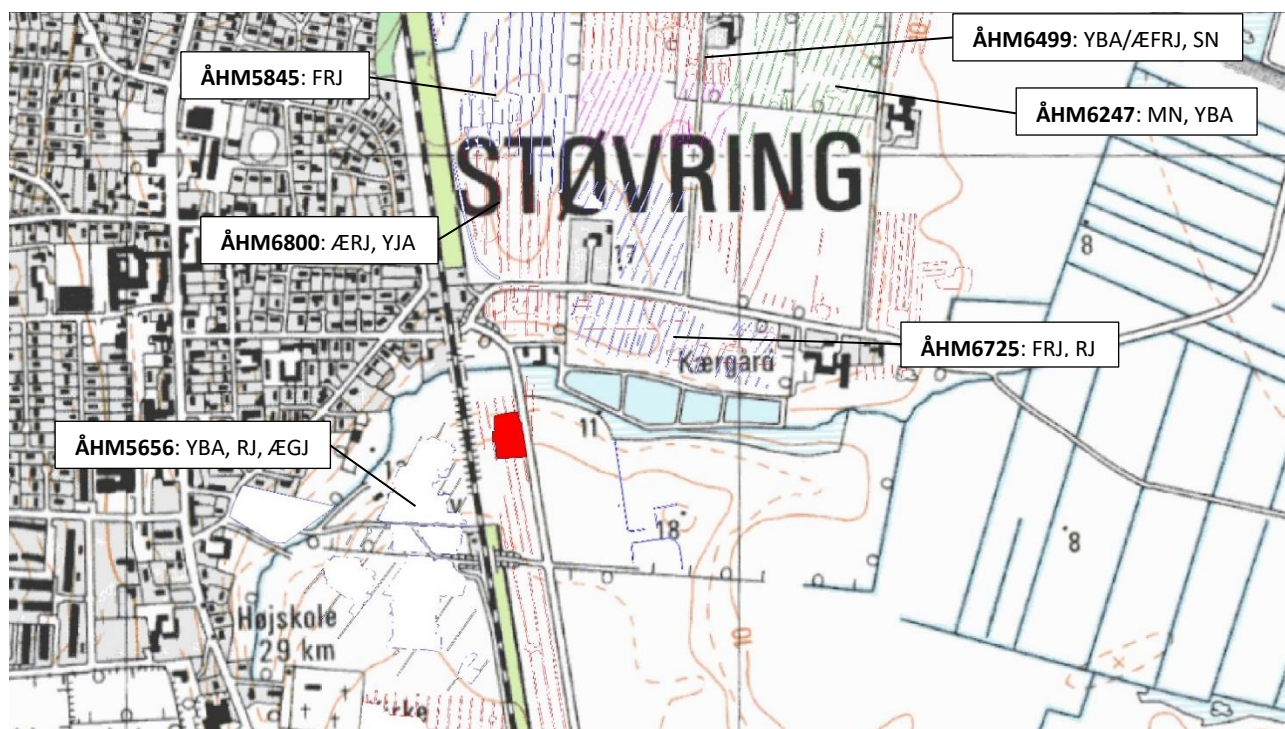
De mange gruber, som er fundet omkring husene, illustrerer aktiviteterne, der er foregået i forbindelse med bebyggelsen på stedet. Gruberne har både fungeret som kogestensgruber og affaldshuller, mens enkelte kan have været gravet i forbindelse med råstofudvinding, afhængigt af hvad der er i undergrunden.

Sammenfatning og perspektivering

Ved den arkæologiske undersøgelse af Ny Kærvej blev der fundet tre langhuse fra yngre jernalder. De to huse har sandsynligvis ikke stået der samtidigt, men har nok snarere afløst hinanden, mens det tredje hus har været et udhus til en af de to hovedbygninger. Dermed repræsenterer husene en enkelt lille jernaldergård, som har flyttet rundt inden for et lille område.

Lige vest for Ny Kærvej på den anden side af jernbanen er der fundet bebyggelse fra yngre bronzealder og frem til yngre jernalder. Nord for Mastrup Bæk er der ligeledes fundet bebyggelse fra førromersk jernalder og romersk jernalder (fig. 6). Dermed indgår de tre huse ved Ny Kærvej i et komplekst bebyggelsesbillede, hvor bebyggelserne både har flyttet rundt inden for et mindre område, og samtidig ligget tæt på andre samtidig bebyggelser.

Gården ved Ny Kærvej repræsenterer derfor en generel udvikling i jernalderen, hvor enkeltgårdene gradvist flytter sammen i landsbyfællesskaber i løbet af førromersk jernalder og ældre romersk jernalder. Området ved Ny Kærvej er formentlig blevet forladt i løbet af slutningen af yngre romersk jernalder eller i begyndelse af germansk jernalder, og kan være blevet erstattet af en ny gård, som har ligget enten vest eller nord for Ny Kærvej i forbindelse med de landsbyfællesskaber som er opstået her.

Figur 6. Arkæologiske undersøgelser i området øst for Støvring (MN: mellemneolitikum, SN: senneolitikum, EGK: enkeltgravskultur, YBA: yngre bronzealder, ÆFRJ: ældre førromersk jernalder, FRJ: førromersk jernalder, ÆRJ: ældre romersk jernalder, RJ: romersk jernalder, ÆGJ: ældre germansk jernalder. Undersøgelsesområdet ved Ny Kærvej er markeret med rødt (© Geodatastyrelsen).

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker over yngre bronzealder og ældre jernalder.

Jensen, J. 2003: Danmarks Oldtid, bind 3. Ældre Jernalder 500 f.Kr. - 400 e. Kr. Gyldendal.

Jensen, J. 2003 Danmarks Oldtid, bind 4. Yngre jernalder og vikingetid 400 e. Kr.-1050 e.Kr. Gyldendal.

Ny Kærvej, Støvring

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6829
- Fund & Fortidsminder: 120502 sb 231
- Kulturstyrelsen jnr. 17/05047
- Bygherre: Rebild Kommune
- Undersøgt areal: 3.394 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Karen Povlsen, arkæolog Nikoline Fogh Larsen, arkæolog Lasse Norring Andersen og arkæolog Michael Sørensen
 - Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg